

Sytuacja ukraińskich uchodźców w Niemczech

Viktor Savinok

Agresja Rosji na Ukrainę 24 lutego 2022 r. – obok innych konsekwencji – oznaczała dla Niemiec konieczność zmierzenie się z napływem ukraińskich uchodźców. Według danych ich liczba to 1 099 905 osób. Pomoc dla ukraińskich uchodźców Niemcy wliczają do środków, które przeznaczają na wsparcie Ukrainy. Potwierdził to szef niemieckiego resortu finansów Christian Lindner (FDP) podczas wizyty w Kijowie 14 sierpnia br., informując, że z łącznej kwoty pomocy, udzielonej Ukrainie od początku rosyjskiej inwazji do sierpnia 2023 r., czyli 22 mld euro, na cele niemilitarne, w tym i dla ukraińskich uchodźców, przeznaczono 10 mld euro. Należy dodać, że obecność uchodźców z Ukrainy rodzi w Niemczech problemy, ponieważ koordynacja odpowiednich działań odbywa się na kilku poziomach: Unii Europejskiej, rządu federalnego oraz krajów związkowych. Są też problemy związane z podziałem kompetencji między federację, kraje związkowe i gminy, np. w zakresie finansów.

Redakcja:

Małgorzata Bukiel
Karol Janoś (red. naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Prezentowane w tekstach tezy
wyrażają jedynie opinie
autorek i autorów.

Instytut Zachodni im. Z. Wojciechowskiego

ul. Mostowa 27A
61-854 Poznań

tel. (+48) 61 85 27 691
izpozpl@iz.poznan.pl
www.iz.poznan.pl

ISSN: 2450-5080

Według Centralnego Rejestru Cudzoziemców liczba Ukraińców i Ukrainek przebywających w Niemczech obecnie (dane na 30.09 br.) to 1 099 905 osób, z których 893 325 otrzymało zezwolenie na pobyt czasowy zgodnie z § 24 Ustawy o pobycie cudzoziemców na terenie Niemiec, w przypadku 84 863 osób udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy było w toku, 68 041 osób wyraziło chęć uzyskania „ochrony czasowej”, 16 883 osoby złożyły wniosek o przyznanie zezwolenia na pobyt czasowy na mocy § 24 Ustawy o pobycie cudzoziemców, a pozostałe 36 793

osoby przebywały na terytorium Niemiec jako uchodźcy nieubiegający się o jakiegokolwiek zezwolenia. Rejestr wskazuje, że do połowy sierpnia br. prawie 270 tys. osób, które uciekły do Niemiec od początku wojny, ponownie wyjechało albo z powrotem na Ukrainę, albo do innych państw strefy Schengen. Przypomnijmy, że według danych Federalnego Urzędu Statystycznego z 2021 r. w Niemczech mieszkało ok. 331 tys. osób o ukraińskim pochodzeniu. Stanowili oni niemal 10% migrantów z państw postsowieckich i ich potomków.

Badania przeprowadzone wśród uchodźców z Ukrainy w połowie 2022 r. oraz na początku 2023 r. wskazują, iż w pierwszym miesiącu po przybyciu 59% uchodźców złożyło wnioski o zezwolenie na pobyt czasowy. Odsetek ten wzrósł do 94% w ciągu pierwszych dwóch miesięcy i osiągnął prawie 99% po sześciu miesiącach pobytu. Zimą 2023 r. 29% uchodźców wyraziło chęć pozostania w Niemczech „na zawsze”, 15% – na kilka lat, 31% zadeklarowało zamiar pozostania do zakończenia wojny, niezdecydowani to 23%. Wspomnieć należy, że ogólna liczba ukraińskich uchodźców, która na przełomie sierpnia i września 2022 r. przekroczyła 1 mln osób, od tego czasu wzrasta powoli – zaledwie o 5–7 tys. osób miesięcznie.

Na początku września 2023 r. aż 96% osób zarejestrowanych w Niemczech jako uchodźcy miało obywatelstwo Ukrainy, w tym 66% to były kobiety, pozostałe 34% – mężczyźni. Około 347 tys. ukraińskich uchodźców miało mniej niż 18 lat, wśród nich 38% stanowiły dzieci w wieku od 6 do 11 lat (czyli dzieci objęte w Niemczech obowiązkiem uczęszczania do szkoły podstawowej). Z badań przeprowadzonych wśród ukraińskich uchodźców w styczniu–marcu br. wynika, że ich średni wiek to blisko 40 lat. Prawie 77% respondentów podało, że przebywa w Niemczech bez partnera życiowego. Z kolei 48% pytanych oświadczyło, że jest w Niemczech razem z dziećmi.

Większość uchodźców (ok. 80%) mieszka w lokalach prywatnych (stan

na lato 2023 r.). Z raportu Niemieckiego Centrum Badań nad Integracją i Migracją z maja 2023 r. wynika, że spośród niemal 2 tys. ankietowanych Niemców, którzy przyjmowali u siebie uchodźców z Ukrainy, aż 87% ponownie podjęłoby taką samą decyzję. Podawano, że średni czas pobytu uchodźców w ich mieszkaniach wynosił cztery miesiące. Z badań wynika, że prawie wszyscy Ukraińcy, którzy przybyli do Niemiec, jako powód opuszczenia Ukrainy podali wojnę (96%). Niektórzy powoływali się na fakt, że członkowie ich rodzin, przyjaciele i znajomi już przebywali na terytorium Niemiec. Część respondentów (29%) wymieniło poszanowanie praw człowieka, kolejne 12% wspomniało o przyjaznej dla migrantów kulturze (*Willkommenskultur*). Podawane były też takie powody, jak hojny system opieki społecznej (22%), sprawnie funkcjonujący system edukacji (12%) oraz dobra sytuacja gospodarcza (10%). Około 18% respondentek i respondentów stwierdziło, że przybyło do Niemiec przez przypadek. Dane niemieckich krajów związkowych wskazują, że najwięcej ukraińskich uchodźców przyjęły: Nadrenia Północna–Westfalia (ok. 224 tys.), Bawaria (ok. 152 tys.) oraz Badenia–Wirtembergia (ok. 136 tys.).

Na początku 2023 r. większość ukraińskich uchodźców już uczestniczyła w kursie języka niemieckiego lub go ukończyła (65%). Udział w kursach języka niemieckiego wzrastał wraz z przedłużaniem się okresu pobytu.

Z badań zrealizowanych w połowie 2022 r. wynika, że w pierwszych dwóch miesiącach po przybyciu do Niemiec tylko 9% uchodźców uczęszczało na kursy językowe. Po czterech miesiącach pobytu odsetek ten wzrósł do 33% i osiągnął 49% po sześciu miesiącach pobytu. Według danych w 2022 r. prawie 200 tys. dorosłych Ukraińców rozpoczęło kurs integracyjny.

Jeśli chodzi o dzieci ukraińskie w wieku szkolnym, to niemal 213 tys. z nich, czyli prawie wszystkie dzieci w wieku ponad 6 lat, objętych jest nauką szkolną. Badania przeprowadzone w 2022 r. ujawniły, że w ok. 1/3 rodzin uchodźców ukraińskich dzieci uczyły się w specjalnych klasach dla dzieci uchodźców (*Willkommensklassen*). Z kolei w przypadku 23% takich rodzin przynajmniej jedno dziecko brało udział w lekcjach online realizowanych w szkołach ukraińskich. Korzystanie z lekcji online, prowadzonych przez szkoły ukraińskie, różniło się w zależności od planów rodziców co do długości pobytu w Niemczech oraz od wieku dziecka. Większość dzieci łączyła ukraińskie lekcje online z nauką w Niemczech, przy czym tylko w niespełna 3% rodzin dzieci uczęszczały wyłącznie na ukraińskie lekcje online. Wyniki badań z zimy 2023 r. wskazują, iż ok. 60% dzieci ukraińskich uchodźców w wieku od 3 do 6 lat uczęszczało do ośrodków opieki dziennej.

W chwili obecnej mamy też do czynienia ze wzrostem zatrudnienia w Niemczech uchodźców ukraińskich: liczba zatrudnionych obywateli Ukrainy

wzrosła z 57 tys. do ok. 143 tys. w okresie od lutego 2022 r. do kwietnia 2023 r. Z danych uzyskanych w końcu marca 2023 r. wynika, że 18% uchodźców z Ukrainy w wieku produkcyjnym ma pracę w Niemczech. Spośród nich 39% pracuje w pełnym wymiarze godzin, 37% jest zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy, a 18% ma tzw. Minijob. Ponadto 5% respondentów odpowiedziało, że jest w trakcie szkolenia, a kolejne 2% odbywa staż. Liczba zatrudnionych kobiet jest mniejsza od liczby aktywnych zawodowo mężczyzn (odpowiednio 17% i 22%). Wpływają na to takie czynniki, jak posiadanie dzieci czy pobyt na terenie Niemiec z partnerami lub bez. Ukraińcy wykazują dużą gotowość do podjęcia pracy w Niemczech. Aż 93% wyraziło chęć zatrudnienia się. Jesienią 2022 r. na aspiracje zawodowe wskazywało 78% respondentów, przy czym 56% stwierdziło, że zdecydowanie chciałoby rozpocząć pracę. Tylko 10% pytanym nie było zainteresowanych podjęciem pracy lub nie miało takiej możliwości. Kolejne 16% chciałoby pracować, ale ocenia swoje szanse na niemieckim rynku pracy jako niskie. Dane z końca czerwca br. wskazują, że prawie 492 tys. uchodźców z Ukrainy było zarejestrowanych w urzędach pracy. Około 39% (blisko 191 tys.) jest bezrobotnych, co ma związek z faktem uczęszczania na kursy integracyjne lub sprawowania opieki nad dziećmi.

Najwięcej z pracujących uchodźców znalazło zatrudnienie w sektorze usług (88%), przy czym 85% spośród nich

pracowało w tej branży przed przyjazdem do Niemiec. Na jesieni 2022 r. 21% zatrudnionych respondentów deklaroowało, iż znalazło zatrudnienie w zawodach, które nie wymagają wysokiego poziomu kwalifikacji, kolejne 23% pracowało na stanowiskach, gdzie wysokie kwalifikacje są konieczne. Można zatem uznać, że pod koniec 2022 r. prawie co czwarta niemiecka firma miała już kontakt z uchodźcami z Ukrainy. Większość respondentów (71%) wymieniła usunięcie barier językowych jako najważniejszy warunek podjęcia zatrudnienia.

WYMIAR POLITYCZNO-PRAWNY POBYTU UKRAINEK I UKRAIŃCÓW W NIEMCZECH

Na poziomie Unii Europejskiej status prawny ukraińskich uchodźców reguluje Decyzja Wykonawcza Rady UE z dnia 4 marca 2022 r., która stwierdziła istnienie „masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy” oraz w związku z tym aktywowała przepisy dyrektywy 2001/55/WE, zwanej też „dyrektywą o masowym napływie”. Decyzja Wykonawcza przewiduje objęcie na obszarze UE przybywających z Ukrainy uchodźców mechanizmem „ochrony czasowej”, któremu podlegają obywatele Ukrainy, mieszkający na stałe na terytorium tego państwa przed 24.02.2022 r., członkowie ich rodzin oraz obywatele państw trzecich czy bezpaństwowcy, którzy są członkami rodzin obywateli Ukrainy lub posiadali uprawnienia do pobytu stałego na terytorium Ukrainy przed wybuchem wojny. Okres objęcia uchodźców z Ukrainy mechanizmem

„ochrony czasowej” wynosi rok i może być automatycznie przedłużony dwukrotnie o sześć miesięcy przez czasie nie przekraczający roku. Wskazano też, że wysiłki państw członkowskich na rzecz wypełnienia zobowiązań wynikających z podjętej decyzji będą wspierane finansowo z funduszy unijnych. Aktywacja przepisów dyrektywy 2001/55/WE spowodowała, że ukraińscy uchodźcy nie muszą przechodzić przez normalne procedury azylowe w państwach członkowskich UE, w tym w Niemczech, tylko automatycznie otrzymują status rezydentów. Zapewniło to szybkie uregulowanie statusu prawnego ukraińskich uchodźców, przybywających do państw członkowskich UE. Odstąpienie od procedury azylowej, a także wdrożenie dyrektywy o „masowym napływie” przyspieszyło i ułatwiło dostęp uchodźców do zatrudnienia i możliwości integracji.

W Niemczech dyrektywa 2001/55/WE jest wdrażana poprzez § 24 Ustawy o pobycie, pracy zarobkowej i integracji cudzoziemców na terytorium państwa. Oznacza to, że Federalny Urząd ds. Migracji i Uchodźców nie postrzega wniosków ukraińskich uchodźców jak zwykłych wniosków o azyl, a Federalne Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zaleciło krajom związkowym w przypadku uchodźców z Ukrainy nie wszczynać postępowań deportacyjnych. Na tej podstawie niemieckie urzędy ds. cudzoziemców obecnie wydają ukraińskim uchodźcom zezwolenia na pobyt czasowy, które obowiązują do marca 2024 r. Przypisy § 24

dotyczące pobytu ukraińskich uchodźców konkretyzuje m.in. wydane przez niemieckie MSW (7.03.2022 r.) „Rozporządzenie w sprawie tymczasowego zwolnienia z obowiązku posiadania zezwolenia na pobyt osób wjeżdżających w związku z wojną na Ukrainie”. Zezwala ono m.in. osobom niebędącym obywatelami Ukrainy, którzy jednak przebywali na Ukrainie w momencie wybuchu wojny, na legalny wjazd do Niemiec bez wizy i pobyt w kraju do 90 dni. Wspomnieć należy też, że uchodźcy z Ukrainy w Niemczech, podobnie jak uchodźcy z innych państw, są rozdzielani między kraje związkowe zgodnie z wytycznymi określonymi corocznie na podstawie dochodów podatkowych i liczby ludności krajów związkowych. Wytyczne te jednak nie dotyczą osób, które zostały zakwaterowane prywatnie albo przybyły do członków rodziny już mieszkających w którymś z landów.

Osoby, którym przyznano tymczasową ochronę, zgodnie z § 24 mają prawo w szczególności do: 1) wykonywania pracy lub prowadzenia prywatnej działalności gospodarczej; 2) dostępu do edukacji dla dorosłych, dzieci i młodzieży poniżej 18. roku życia; 3) opieki medycznej i świadczeń socjalnych oraz 4) zakwaterowania lub finansowego wsparcia zakwaterowania. W przeciwieństwie do innych uchodźców, Ukraińcy w Niemczech nie musieli przebywać w specjalnych ośrodkach i nie podlegali polityce dystrybucyjnej. Polityka ta została jednak wdrożona w odniesieniu do ukraińskich

uchodźców, którzy korzystali ze świadczeń socjalnych i mieszkań komunalnych lub mieszkali prywatnie. Od czerwca 2022 r. ukraińscy uchodźcy kwalifikują się do podstawowych świadczeń socjalnych na podstawie kodeksu prawa socjalnego II. W przypadku emerytów – czyli w myśl przepisów prawa ukraińskiego kobiet w wieku 60 lat i mężczyzn w wieku 63 lat – nastąpiło ich zrównanie w prawach z niemieckimi emerytami, co skutkowało wyższymi stawkami świadczeń i integracją ze strukturą wsparcia niemieckich urzędów pracy, w tym dostępem do zajęć językowych i usług medycznych. Jeśli ukraińscy uchodźcy otrzymują świadczenia na podstawie prawa socjalnego II, mogą oni być również zobowiązani do uczestnictwa w kursach językowych lub podjęcia pracy, zaproponowanej przez urzędy pracy.

Uchodźcom z Ukrainy posiadającym zezwolenie na pobyt czasowy w Niemczech na mocy § 24 przysługuje również zasiłek rodzinny, pod warunkiem, że ich dzieci przebywają na terytorium Niemiec. Z danych federalnego urzędu pracy za 2022 r. wynika, że ok. 169 tys. dzieci ukraińskich uchodźców otrzymało zasiłek rodzinny. Studenci, którzy przybyli z Ukrainy jako uchodźcy i nie ukończyli 35. roku życia, od czerwca 2022 r. mają prawo do otrzymywania świadczeń wynikających z niemieckiej ustawy o wspieraniu kształcenia.

Władze lokalne, czyli rządy krajów związkowych oraz gminy,

odpowiedzialne są za kwestie zakwaterowania, oświaty szkolnej i przedszkolnej oraz pomocy społecznej. Wspomnieć należy, że to lokalne ośrodki pomocy społecznej, podporządkowane gminom, przyjęły na siebie „pierwszy cios” związany z napływem uchodźców z Ukrainy, gdyż to one odpowiadają za wypłacanie świadczeń. Decyzja rządu federalnego o przekazaniu spraw ukraińskich uchodźców do urzędów pracy, podległych Federalnej Agencji Pracy i finansowanych z budżetu federalnego, miała na celu odciążenie lokalnych oddziałów pomocy społecznej, które jednak nadal odpowiedzialne są za wypłatę świadczeń emerytom oraz finansowanie mieszkań socjalnych. Wywołała ona wszakże niejednoznaczny reakcję, gdyż np. Stowarzyszenie Niemieckich Miast i Gmin określiło ją jako pospieszną, przestrzegając, że urzędy na poziomie komunalnym zostaną przeciążone, gdyż wiele spraw proceduralnych nie zostało w wystarczającym stopniu wyjaśnionych zarówno urzędnikom, jak i petentom.

GLÓWNE PROBLEMY ZWIĄZANE Z POBYTEM UKRAIŃSKICH UCHODźCÓW

Przyjęcie przez Niemcy ponad 1 mln uchodźców z Ukrainy spowodowało problemy z ich zakwaterowaniem, za którego rozwiązanie odpowiedzialne są głównie gminy i organy krajów związkowych. W ciągu sześciu miesięcy prawie 19% uchodźców z Ukrainy przeemieściło się w obrębie RFN. Zdecydowana większość (90%) przeprowadziła

się w tym samym mieście lub gminie; tylko ok. 10% przeniosło się do innej gminy lub miasta. Dla 52% przeprowadzka spowodowana była znalezieniem lepszego zakwaterowania, a 14% respondentów jako jej powód podało przeniesienie przez władze gmin lub landów.

Mimo iż większość uchodźców zakwaterowana jest w lokalach prywatnych lub mieszkaniach socjalnych, to ok. 15% uchodźców wciąż znajduje się w miejscach zbiorowego zamieszkania. Skutkiem tego jest wysoki stopień obciążenia infrastruktury centrów recepcyjnych oraz miejsc czasowego pobytu, odnotowywany prawie we wszystkich krajach związkowych. M.in. w lutym br. władze Bawarii, Berlina i Kraju Saary podały, że ich centra recepcyjne obciążone są w 90%, w Nadrenii Północnej-Westfalii oraz Saksonii-Anhalt dotyczyło to 80% dostępnych miejsc, a w Brandenburgii, Meklemburgii-Pomorzu Przednim oraz Dolnej Saksonii – ponad 65%. Dzieje się tak mimo że od marca 2022 r. w całym państwie utworzonych zostało co najmniej 70 tys. miejsc czasowego pobytu dla uchodźców.

W porównaniu np. z migrantami ekonomicznymi, uchodźcy mają mniej korzystne warunki do udanej integracji na rynku pracy. Po przyjeździe często brakuje im tak ważnych atutów, jak umiejętności językowe, sieć kontaktów osobistych i dostęp do informacji o rynku pracy. Przeszkody prawne, takie jak zakazy zatrudnienia, niepewność dotycząca procedury azylowej

i długoterminowego statusu pobytu, wymogi dotyczące pobytu i stres psychologiczny spowodowany traumatycznymi doświadczeniami, również utrudniają uchodźcom integrację na rynku pracy. Średnio ich integracja na rynku pracy przebiega wolniej niż w przypadku migrantów zarobkowych, przybywających do Niemiec.

W przypadku uchodźców z Ukrainy wysoki stopień niepewności spowodowany jest z jednej strony przebiegiem wojny, a z drugiej – niemożnością przewidzenia długości okresu pozostawania w Niemczech, gdyż państwo ukraińskie oraz jego infrastruktura nadal zachowują swoją funkcjonalność, a różne części Ukrainy w różnym stopniu odczuwają skutki trwających działań wojennych. Taki stan rzeczy może mieć częściowo negatywny wpływ na rozwój wśród uchodźców umiejętności językowych, edukację czy budowanie sieci kontaktów w Niemczech. Ponad 50% uchodźców wspomniało też o potrzebie wsparcia psychologicznego.

Ze względu na to, że większość ukraińskich uchodźców nie jest obecnie aktywna zawodowo, ponieważ bierze udział w kursach integracyjnych i językowych, badania odnotowują raczej niski poziom średniego dochodu, jaki w Niemczech przypada na gospodarstwo domowe uchodźców z Ukrainy. Z danych wynika, że bieżący dochód netto gospodarstw domowych Ukraińców składa się głównie z zarobków i transferów państwowych, po odliczeniu podatków bezpośrednich i składek

na ubezpieczenie społeczne. Średni wskaźnik dochodu wynosi według badań ok. 500 euro, co mniej więcej odpowiada wysokości świadczeń socjalnych udzielanych bezrobotnym lub emerytom w ramach „dochodu obywatelskiego” (Bürgergeld), który dla osób samotnych lub samotnie wychowujących dzieci wynosi obecnie 502 euro.

Kolejny problem stanowi niemieckie podejście do nostryfikacji dyplomów i kwalifikacji zawodowych, co związane jest nie tylko z potrzebą uzyskania lub potwierdzenia kompetencji językowych, ale i potwierdzenia uzyskanych w Ukrainie kwalifikacji, które nie zawsze są równe kompetencjom niemieckim. Postępowania w sprawach nostryfikacyjnych są dość zbiurokratyzowane i długotrwałe, utrudniając tym samym realizację możliwości podjęcia pracy przez osoby z Ukrainy.

Integracja ukraińskich dzieci do niemieckiego systemu oświaty pogłębiła istniejące w jego ramach problemy. Pod koniec maja 2022 r. w szkołach potrzeba było od 13,5 tys. do 19,5 tys. dodatkowych nauczycieli, aby uczyć nowych uczniów. Wszystkie kraje związkowe podają, że zatrudniły w tym celu nowych nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych. Wspomniano też o braku miejsca dla nowych uczniów w placówkach oświatowych. W sierpniu br. podawano w mediach, że w Berlinie i Nadrenii Północnej-Westfalii istnieją listy oczekujących na miejsca w szkołach. Na początku 2023 r. ponad 80% ankietowanych dyrektorów

szkół przyznało, że nie było w stanie zatrudnić dodatkowego personelu w celu zapewnienia opieki nad nowymi uczniami. Niecałe 20% stwierdziło, iż nauczyciele pracujący w niepełnym wymiarze godzin w ich szkołach zwiększyli liczbę godzin pracy, aby uczyć uczniów, którzy przybyli z Ukrainy. 30% dyrektorów podało, że zatrudniło w szkołach nauczycieli z Ukrainy, aby zapewnić naukę dzieciom ukraińskich uchodźców.

Z danych wynika, że do końca 2022 r. ok. 3 tys. uchodźców z Ukrainy znalazło pracę w niemieckich szkołach. Większość z nich nie jest jednak zatrudniona jako nauczyciele, lecz jako mediatorzy językowi lub personel pomocniczy. Otrzymanie uprawnień związanych z wykonywaniem zawodu nauczyciela wiąże się z koniecznością przejścia procesu uznania ich kwalifikacji. Aż 51% niemieckich ośrodków dziennej opieki nad dziećmi w połowie 2023 r. musiało odmawiać rodzinom ukraińskich uchodźców z powodu niewystarczających możliwości w zakresie zapewnienia odpowiedniej liczby personelu lub z uwagi na niedostateczną pojemność placówek.

KONKLUZJE

Od momentu rozpoczęcia rosyjskiej agresji na Ukrainę państwo niemieckie mierzy się z największymi ruchami migracyjnymi od czasu ostatniego kryzysu migracyjnego z lat 2015–2016. Uruchomienie „Dyrektywy o tymczasowej ochronie” i § 24 AufenthG oraz włączenie uchodźców do podstawowego

systemu zabezpieczenia społecznego zapewniło przybyłym względną możliwość planowania do marca 2024 r. Stworzyło to korzystne warunki do zaspokojenia pierwotnych potrzeb w nowym miejscu pobytu oraz rozpoczęcia integracji. Należy z uznaniem odnotować wiele aspektów niemieckich działań wobec ukraińskich uchodźców, gdyż już jesienią 2022 r. połowa przybyłych uczęszczała na kursy językowe lub je ukończyła, a 18% uchodźców w wieku produkcyjnym było zatrudnionych. W niemal wszystkich rodzinach dzieci w wieku szkolnym uczęszczały do niemieckiej szkoły.

Ważną kwestią dotyczącą pobytu ukraińskich uchodźców w Niemczech jest to, czy mechanizm tymczasowej ochrony zostanie przedłużony po marcu 2024 r., jak wynika z decyzji Rady UE z dnia 4 marca 2022 r., czy też możliwość pozostania uchodźców w Niemczech zostanie zapewniona w inny sposób.

Obecność nowej grupy uchodźców, którzy zostali objęci specjalną formą ochrony, wywołała w Niemczech pewne napięcia i doprowadziła do dyskusji na temat sposobu traktowania osób ubiegających się o ochronę międzynarodową. Przykładowo, w przeciwieństwie do obywateli Ukrainy, uchodźcy z takich państw jak Syria czy Afganistan, stanowiący większość wśród osób wnioskujących o azyl w Niemczech, muszą po dotarciu do Niemiec przebywać przez kilka miesięcy w centrum recepcyjnym i nie mają prawa do podjęcia pracy. Różnica w traktowaniu

uchodźców wywołała burzliwe debaty o „uchodźcach pierwszej i drugiej kategorii”.

Zapewnienie obywatelom Ukrainy dostępu do świadczeń społecznych, przysługujących niemieckim bezrobotnym lub emerytom, wywołało dyskusję na temat konieczności reformy systemu przyjmowania uchodźców. Ze względu na specjalny system stworzony dla uchodźców z Ukrainy, związki zawodowe i organizacje praw człowieka domagają się zniesienia systemu świadczeń dla osób ubiegających się o azyl i włączenia wszystkich uchodźców i osób ubiegających się o azyl do zwykłego systemu opieki społecznej.

Nie sprawdziły się obawy przed nasileniem się konfliktów między Ukraińcami a mieszkającymi w Niemczech grupami obywateli innych państw poradzieckich, posługującymi się m.in. językiem rosyjskim. Regularnie odbywające się po 24 lutego 2022 r. w Niemczech demonstracje na rzecz wsparcia Ukrainy, jak i manifestacje prorosyjskie czy na rzecz „pokoju” nie wywołały większych napięć.

Viktor Savinok – politolog, starszy analityk w Instytucie Zachodnim.